JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MICHAEL B. ELMER
13 päivänä heinäkuuta 1995 *

1. Tässä ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisua pyydetään siitä, kuinka miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annettua neuvoston direktiiviä 79/7/ETY [1] (jäljempänä direktiivi) on tulkittava suhteessa sellaiseen kansalliseen säädökseen, jonka nojalla kokonaan korvattavien lääkkeiden osalta naiset vapautetaan maksamasta lääkekuluja 60 vuotta täytettyään, mutta miehet vapautetaan maksamasta näitä kuluja vasta 65 vuotta täytettyään.

Asiaa koskevat kansalliset säädökset

2. National Health Service Act 1977 (jäljempänä laki 1977) 77 pykälän 1 momentin a kohdan mukaisesti Secretary of State voi antaa asetuksia kulujen perimisestä farmaseuttisten tuotteiden, lääkkeiden ja apuvälineiden toimituksesta tämän lain mukaisesti. Social Security Act 1988:lla lisätyn 83 A pykälän 1 momentin a kohdan mukaisesti voidaan antaa myös asetuksia, joissa tietyt henkilöryhmät vapautetaan lääkekuluista. Säännöksen 83 A pykälän 2 momentin mukaisesti tällaiset henkilöryhmät voidaan määritellä muun muassa iän, tietyn sairauden ja heidän taloudellisten olosuhteidensa perusteella.

3. Tämän perusteella Secretary of State antoi National Health Service, Statutory Instrument nro 419 (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989:n (jäljempänä vuoden 1989 asetus). Tämän mukaisesti reseptilääkkeiden toimituksesta peritään kiinteä maksu. Itse lääke on kokonaan korvattava. Lisäksi annetaan säännöksiä lääkekuluista vapauttamisesta. Vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohdan mukaan 65 vuotta täyttäneet miehet eivät joudu maksamaan tätä lääkekulua ja sama koskee 60 vuotta täyttäneitä naisia. Nämä ikärajat ovat muuten samat kuin lainmukaiset vanhuuseläkkeen myöntämisen ikärajat. Lisäksi lääkekuluista vapautettuja ovat nuoret ja henkilöt, joilla on tietty tässä säädöksessä määritelty sairaus.

* Alkuperäinen kieli: tanska.

1 — EYVL 1979 L 6, s. 24.

Asiaan liittyvät tosiseikat

4. Pääasian kantaja Cyril Richardson on syntynyt 18.8.1929. Hän kääntyi Secretary of State for Healthin puoleen 9.3.1993 päiväämällään kirjeellä, jolloin hän ei ollut vielä täyttänyt 65 vuotta eikä siten täyttänyt vanhuuseläkkeen myöntämistä koskevaa ikäedellytystä, ja valitti lääkekuluista ja erityisesti siitä, että kysymyksessä oli miesten ja naisten erilainen kohtelu siltä osin kuin 60—64-vuotiaat naiset ovat vapautettuja maksamasta näitä lääkekuluja, kun taas tämä vapautus ei koske samanikäisiä miehiä. Tämä kysymyksessä oleva valitus hylättiin 6.5.1993 päivätyllä kirjeellä.

Kun Cyril Richardsonilta vaadittiin 2.9.1993 apteekissa maksamaan 4,75 Englannin puntaa (GBP) lääkekuluja (eli 5,55 ecua) lääkkeen toimituksen yhteydessä, hän nosti 3.11.1993 High Court of Justice, Queen's Bench Divisionissa kanteen, jossa hän vaatii muun muassa, että kysymyksessä olevat vuoden 1989 asetuksen säännökset kumotaan, koska ne ovat ristiriidassa direktiivin kanssa, sekä vahingonkorvausta.

Direktiivin asiaa koskevat säännökset

5. Direktiivi annettiin perustamissopimuksen 235 artiklan nojalla ja direktiivin 1 artiklan mukaisesti sen tarkoituksena on "toteuttaa asteittain 3 artiklassa tarkoitetussa sosiaaliturvassa ja muussa sosiaalisessa suojelussa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaate".

Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan seuraavasti:

"a) lakisääteisiin järjestelmiin, jotka antavat turvaa seuraavien tapausten varalta:

— sairaus

— työkyvyttömyys

— vanhuus

— työtapaturmat ja ammattitaudit

— työttömyys;

b) sosiaalihuoltoon niiltä osin kuin sillä täydennetään a alakohdassa tarkoitettuja järjestelmiä tai korvataan ne."

Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa käsitellään tasa-arvoista kohtelua:

"... että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi eikä välillisesti ... kun on kysymyksessä:

— järjestelmien soveltamisala ja niiden piiriin pääsemisen edellytykset

..."

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan direktiivissä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle muun muassa "eläkeiän määrittelyä vanhuus- ja työeläkkeen myöntämiseksi sekä sen mahdollisia vaikutuksia muihin etuuksiin".

Ennakkoratkaisukysymykset

6. High Court of Justice, Queen's Bench Division, on 5.5.1994 tekemällään päätöksellä esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

"1 Kuuluuko National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989: n, Statutory Instrument nro 419, (vuoden 1989 asetus) 6 pykälän 1 momentin mukainen säännös, jolla tietty henkilöryhmä vapautetaan maksamasta lääkekuluja tai saman asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohdan mukainen tiettyjen iäkkäiden henkilöiden tällainen vapautus direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan aineelliseen soveltamisalaan?

2 Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, voidaanko direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa soveltaa esillä olevan asian olosuhteisiin?

3 Mikäli direktiiviä 79/7/ETY on rikottu, voivatko sellaisetkin henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastaavaa vaatimusta ennen yhteisöjen tuomioistuimen tuomion antamista, vedota tämän direktiivin välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia vahingonkorvausta tuomiota edeltävältä ajalta?"

Ensimmäinen kysymys

7. Ensimmäisessä kysymyksessä kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, soveltuuko direktiivin 3 artiklan 1 kohta myös sellaiseen säännökseen kuin vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentti, jossa tietyt henkilöt vapautetaan maksamasta lääkekuluja reseptilääkkeiden osalta. Asia koskee toisin sanoen sitä, onko kysymyksessä lakisääteinen järjestelmä, jossa annetaan turvaa sairauden, vanhuuden tms. varalta.

8. Tukeakseen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan soveltumista myös tällaiseen järjestelmään Cyril Richardson ja komissio ovat väittäneet, että esillä olevassa asiassa on olemassa todellinen ja suora yhteys etuuden ja yhden 3 artiklan 1 kohdassa luetellun tapauksen välillä, koska kysymyksessä on lakisääteinen järjestelmä, jonka tarkoitus on antaa turvaa sairauden varalta. Cyril Richardsonin mukaan samanaikaisesti kysymys on myös järjestelmästä, joka turvaa vanhuksia vanhuuteen liittyviltä taloudellisilta seurauksilta.

9. Yhdistynyt kuningaskunta on katsonut, että kansallinen asetus ei kuulu direktiivin aineelliseen soveltamisalaan, koska järjestelmän on tarkoitus turvata terveyttä eikä antaa sosiaaliturvaa. Lisäksi etuuden ja yhden direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa luetellun tapauksen välillä ei ole tarvittavaa yhteyttä, koska kysymyksessä on erittäin laajalle henkilöjoukolle, joka kärsii jostakin sairaudesta, myönnetty etuus eikä vanhuksia koskeva erityinen järjestelmä.

10. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti direktiivin soveltamisalaan kuuluakseen etuuden on kokonaan tai osittain muodostettava lakisääteinen turvajärjestelmä yhden direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa luetellun tapauksen varalta tai sen on oltava muodollisesti samaa tarkoittava sosiaaliluontoinen avustus. [2]

11. Vuoden 1989 asetuksessa säädetyn lääkekuluja koskevan vapautuksen perusta on vuoden 1977 laissa. Siten vaatimus järjestelmän lakisääteisyydestä on täyttynyt, koska lääkekuluja koskevasta vapautuksesta säädetään lailla ja vapautus myönnetään lain perusteella ilman henkilökohtaista ja harkinnanvaraista arviointia vastaanottajan tarpeista.

12. Seuraavaksi on käsiteltävä käsitettä järjestelmä. Tälle käsitteelle ei ole mielestäni asetettava mitään erityisiä vaatimuksia. Ole-

2 — Ks. asia 150/85, Drake, tuomio 24.6.1986 (Kok. 1986, s. 1995, 21 kohta); asia C-243/90, Smithson, tuomio 4.2.1992 (Kok. 1992, s. I-467, 12 kohta) ja yhdistetyt asiat C-63/91 ja C-64/91, Jackson ja Cresswell, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4737, 15 kohta).

tettavasti on vaikea löytää puolueettomampi käsite. Varsinkaan ei voida olettaa käsitteen tarkoittavan sitä, että etuuden on kuuluttava suurempaan sosiaaliturvaa koskevaan lainsäädännölliseen kokonaisuuteen. Se, että jäsenvaltio muodollisesti sijoittaa etuuden tietyntyyppiseen lakiin, ei saa vaikuttaa yksityisten yhteisön oikeuden mukaisiin oikeuksiin. [3] Tämä voi johtua lakiteknisistä, poliittisista ja muista syistä, ja joskus voi olla hyvin sattumanvaraista, minkä tyyppiseen lakiin säännös, jossa yksityisille myönnetään tietty etuus, sisältyy. Säännöksen sijoittamisesta ei siten voida päätellä paljon sen yksityiskohtaisesta sisällöstä, koska päättelyn on itse asiassa tapahduttava kysymyksessä olevan säännöksen lähemmän tarkastelun perusteella. [4]

13. Mielestäni on riittävää, että lakisääteinen etuus itsessään antaa suojaa yhtä tässä säännöksessä lueteltua tapausta vastaan, joten direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaisessa arvioinnissa lähtökohtana on pidettävä konkreettista etuutta. Ainoastaan jos kysymyksessä oleva etuus kuuluu erottamattomana osana etuusryhmään, arviointi on tehtävä kokonaisuudessaan tämän etuusryhmän pohjalta. Vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukainen vapautus lääkekuluista ei ole mielestäni sellainen etuus, joka kuuluisi erottamattomana osana etuusryhmään, vaan se on sitä vastoin itsenäinen ja selvästi rajattu etuus vanhuksille, nuorille ja jotain tiettyä erityisesti määriteltyä sairautta sairastaville henkilöille, jotka saavat reseptilääkkeitä ja jotka muuten joutuisivat maksamaan lääkekulunsa.

14. Yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut 3 artiklan 1 kohtaa siten, että tämä säännös kattaa jokaisen etuuden, joka laajasti tulkittuna suojaa yhtä edellä mainittua tapausta vastaan, [5] mukaan luettuina sairaus ja vanhuus. Maksamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt eivät ole ratkaisevia, mutta järjestelmän on oltava suoraan ja tosiasiassa yhteydessä yhtä määriteltyä tapausta vastaan annettavaan suojaan. [6]

15. Asiassa C-243/90, Smithson, 4.2.1992 antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tätä edellytystä ei täytä sellainen järjestelmä, jossa pyritään tiettyjä asumisetuuksia myöntämällä antamaan turvaa

3 — Tässä yhteydessä voidaan viitata asioihin 249/83, Hoeckx, tuomio 27.3.1985 (Kok. 1985, s. 973, 11 kohta) ja 122/84, Scrivner, tuomio 27.3.1985 (Kok. 1985, s. 1027, 18 kohta), joissa molemmissa oli kysymys sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan soveltamisesta (EYVL 1971 L 149, s. 2).

4 — Jos muodolliselle sijoittamiselle annettaisiin merkitystä, haluttaisiin katsoa, että kysymyksessä olisi sosiaaliturvaa koskeva asetus direktiivin tarkoittamalla tavalla, koska toimituskuluista vapauttamisen perusta on Social Security Act 1988:ssa.

5 — Ks. alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Drake annetun tuomion 23 kohta.

6 — Ks. alaviitteessä 3 mainitussa asiassa Smithson annetun tuomion 14 kohta ja asiassa Jackson ja Cresswell annetun tuomion 16 kohta.

henkilöille, joiden todellinen tulo alittaa tietyn rajan. [7] Direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jää samoin yhdistetyissä asioissa C-63/91 ja C-64/91, Jackson ja Cresswell, 16.7.1992 annetun tuomion mukaisesti sellainen etuus, joka sisältyy yleiseen tarveperusteiseen tuloista riippuvaiseen avustusjärjestelmään. [8] Näissä tapauksissa kysymys oli yleisestä tuloista riippuvaisesta järjestelmästä eikä järjestelmistä, joiden tarkoituksena on erityisesti suojata henkilöitä esimerkiksi sairautta tai vanhuutta vastaan. [9]

16. Vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukaisella etuudella pyritään vapauttamaan tietyt henkilöryhmät, jotka tarvitsevat reseptilääkkeitä, maksamasta lääkkeen hankintaan liittyviä lääkekuluja. Reseptilääkettä myönnetään yleensä vain sairauden hoitoon, lieventämiseen tai estämiseen. Sairaus on siten *conditio sine qua non* lääkekuluista vapautumiselle. Siten on katsottava, että järjestelmä suojaa sairausriskiä vastaan ja kuuluu siten direktiivin soveltamisalaan.

17. Sillä ei ole merkitystä, että järjestelmä kattaa ainoastaan tietyt sairaiden ryhmät, erityisesti nuoret ja vanhukset sekä sellaiset henkilöt, joilla on erityisesti määritelty sairaus, ja siten yksityiskohtaiset edellä mainitun etuuden suorittamista koskevat säännökset eivät ole ratkaisevia sen suhteen, miten etuutta arvioidaan direktiivin kannalta. [10] Merkityksetöntä on myös se, että kysymyksessä on vapautus kuluista eikä rahaetuus, koska yksityinen saa molemmissa tilanteissa taloudellista etua.

18. Yhteenvetona katson, että High Courtin esittämään ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sellainen vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä, jossa vapautetaan tietyt henkilöryhmät ja erityisesti tietyt iäkkäät henkilöt maksamasta lääkekuluja, kuuluu direktiivin soveltamisalaan.

Toinen kysymys

19. Toisella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii saamaan käytännössä yhteisöjen tuomioistuimen tarkentamaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa

7 — Ks. edellä alaviitteessä 2 mainittu tuomio.

8 — Ks. edellä alaviitteessä 2 mainittu tuomio.

9 — Ks. edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Drake annetun tuomion 24 kohta, jossa yhteisöjen tuomioistuin korosti, että työkyvyttömyys oli perustava edellytys etuuden maksamiselle.

10 — Ks. edellä alaviitteessä 2 mainitussa asiassa Smithson annetun tuomion 14 kohta.

koskevaa tulkintaansa, jonka mukaan direktiivissä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle muun muassa eläkeiän määrittelyä vanhuus- ja työeläkkeen myöntämiseksi sekä sen mahdollisia vaikutuksia muihin etuuksiin.

20. Cyril Richardson on väittänyt, että 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa ei voi soveltaa sellaiseen järjestelmään kuin vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä on, koska etuuden ja lakisääteisen eläkeiän välillä ei ole välttämätöntä ja objektiivista yhteyttä.

21. Komissio katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin on jo suorittanut tarpeellisen tulkinnan ja ehdottaa siten, että yhteisöjen tuomioistuin pysyy tulkinnassaan.

22. Yhdistynyt kuningaskunta katsoo, että 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltumiselta ei voida edellyttää ankarasti välttämätöntä yhteyttä eläkeiän ja toisen etuuden välillä suppeasti tulkittuna, vaan vain kohtuullista ja suhteellista yhteyttä. Yhdistynyt kuningaskunta katsoo tältä osin, että lääkekulut merkitsevät olennaista osaa valtion lääkekustannusten rahoituksessa. Kokonaislääkekustannukset Family Health Servicen osalta olivat 1991/1992 2,3 mrd. GBP (vastaavasti 2,7 mrd. ecua), kun taas tulot lääkekuluista olivat 1993/1994 278 milj. GBP (vastaavasti 325 milj. ecua).

23. Yhteisöjen tuomioistuimella on aikaisemmin ollut tilaisuus ottaa kantaa 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan poikkeussäännökseen. [11] Tämän oikeuskäytännön mukaan säännöstä, joka merkitsee poikkeusta perustavanlaatuiseen yhteisön oikeuden periaatteeseen, on tulkittava suppeasti. [12] Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi katsonut, että 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan toinen virke kattaa ainoastaan syrjivän kohtelun, joka on objektiivisesti ja välttämättä yhteydessä eroihin eläkeiässä. [13] Erilaisen kohtelun on siten oltava objektiivisesti tarpeellista vanhuuseläkejärjestelmän tai koko sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon ylläpitämiseksi tai vanhuuseläkejärjestelmän ja muiden etuusjärjestelmien yhdenmukaisuuden turvaamiseksi. [14]

24. Eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon osalta yhteisöjen tuomioistuin katsoi

11 — Ks. erityisesti asia C-9/91, Equal Opportunities Commission, tuomio 7.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4297) ja asia C-328/91, Thomas ym., tuomio 30.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1247).

12 — Ks. alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Thomas ym. annetun tuomion 8 kohta.

13 — Ks. edellä alaviitteessä 11 mainittu tuomio.

14 — Ks. edellä alaviitteessä 11 mainitun tuomion 12, 15 ja 16 kohta.

edellä mainitussa asiassa Thomas antamassaan tuomiossa [15], että sellaisessa tapauksessa ei tasapainoon ole tarpeeksi suoraa vaikutusta, kun kysymyksessä on muuhun kuin maksuihin perustuvaan järjestelmään kuuluvien etuuksien myöntäminen henkilöille, joiden osalta tietty riski on toteutunut, ottamatta huomioon näiden henkilöiden oikeutta vanhuuseläkkeeseen heidän suorittamiensa maksujen perusteella.

25. Vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukaisella vapautuksella lääkekuluista ei ole yhteyttä vanhuuseläkettä koskevan oikeuden sisältöön tai tämän eläkejärjestelmän rahoitukseen. Siten erilaisen kohtelun poistaminen ei mielestäni vaikuta eläkejärjestelmän taloudelliseen tasapainoon.

26. Siltä osin kuin kysymyksessä on koko sosiaaliturvajärjestelmän tasapainon ylläpitäminen yhteisöjen tuomioistuin keskittyi edellä mainitussa asiassa Thomas ym. antamassaan tuomiossa siihen, aiheuttaisiko etuuden myöntäminen etuuksien kasautumista. [16]

27. Tämän perusteella katson, että poikkeusmahdollisuuden soveltamiseksi ei riitä, että erilaisen kohtelun poistaminen toisi mukanaan muiden kuin maksuihin perustuvien järjestelmien kokonaiskustannusten nousun. Ratkaisevaa sitä vastoin on se, että merkitseekö se, että poikkeusmahdollisuus ei ole käytettävissä, sitä että edunsaaja saattaa saada useita etuuksia, jotka tosiasiallisesti koskevat samaa saajan tarvetta. Esillä olevassa asiassa ei ole esitetty tietoja, jotka osoittaisivat, että syrjivän kohtelun poistaminen johtaisi tällaiseen etuuksien kasautumiseen.

28. Mitä tulee kysymykseen vanhuuseläkejärjestelmän ja muiden etuuksien välisestä yhteydestä, on muistettava, että 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, joka on poikkeus perustavanlaatuisesta yhteisön oikeuden periaatteesta, on tulkittava suppeasti. Vaatimusta välttämättömästä ja objektiivisesta yhteydestä [17] on tulkittava siten, ettei se riitä, että katsotaan, että tavallisen eläkeiän saavuttaneet henkilöt kärsivät usein tulojen menetyksestä ja siten heillä on suurempi tarve lisäetuuksiin. Siten ei ole olemassa mitään välttämätöntä yhteyttä tavallisen eläkeiän ja henkilön työmarkkinoilta poistumisen kanssa. [18] Siten ei ole olemassa myöskään objektiivista yhteyttä tavallisen eläkeiän ja henkilön todellisten taloudellisten olosuhteiden välillä ja

15 — Ks. tuomion 14 kohta. Asiassa oli kysymys sellaisten hakemusten hylkäämisestä, jotka koskivat vakavan vamman vuoksi myönnettäviä avustuksia ja invaliditeettiavustuksia sellaisille henkilöille, jotka jatkoivat työskentelyä saavutettuaan naisten tavallisen eläkeiän.

16 — Ks. tuomion 15 kohta.

17 — Ks. edellä mainitun tuomion Thomas ym. 20 kohta.

18 — Ks. asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986 (Kok. 1986, s. 723, 38 kohta).

vielä vähemmän henkilön lääketarpeen kanssa. Sitä vastoin katson, että poikkeus sallii jäsenvaltioiden säätää, että vanhuuseläkkeen tosisasiallinen myöntäminen yhteensovitetaan toisen etuuden kanssa tai että tällainen toinen etuus päättyy. Varsinainen vanhuuseläkkeen vastaanottaminen merkitsee asianosaisen olosuhteissa objektiivista muutosta, joka perustellusti voidaan ottaa huomioon sosiaaliturvaetuuksien myöntämisessä.

29. Esillä olevassa asiassa lääkekuluista vapautuminen on riippuvainen tietyn iän saavuttamisesta, ja tämä vastaa tavallisesti normaalia eläkeikää eikä hakijan todellista vanhuuseläkkeen saantia. Sillä on myös merkitystä, että vapautus lääkekuluista koituu myös muiden ryhmien kuin vain eläkeläisten eduksi. Siten katson, että 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa edellytettyä objektiivista ja välttämätöntä yhteyttä lääkekuluista vapautumisen ja lakisääteisen eläkeiän välillä ei ole olemassa.

30. Ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa toiseen ennakkoratkaisukysymykseen siten, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan toista osaa on tulkittava siten, että tätä poikkeussääntöä ei voida soveltaa sellaiseen järjestelmään kuin vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä on.

Kolmas kysymys

31. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisua pyydetään kolmannessa kysymyksessä tosiasiassa siitä, onko syytä rajoittaa direktiivin välitön oikeusvaikutus yhteisöjen tuomioistuimen tuomion antamisen jälkeiseen aikaan. [19]

32. Yhdistynyt kuningaskunta on pyytänyt perusteltuun luottamukseensa viitaten, että yhteisöjen tuomioistuin rajoittaa tuomionsa ajallisia vaikutuksia, koska komissio ei ole reagoinut 11.6.1985 päivättyyn kirjeeseen, jossa Secretary of State ilmoitti direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti lääkekuluista vapautumista koskevasta järjestelmästä. Lisäksi Yhdistynyt kuningaskunta lisää, että olisi erittäin vaikeaa tarkistaa takaisinmaksuvaatimuksen perustana olevia tietoja.

33. Cyril Richardson ja komissio katsovat, että ei ole mitään tarvetta päättää näin, koska yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa ei ole mitään uutta yhteisön oikeutta luovaa eikä mikään yhteisön toimielin ole toiminut siten, että Yhdistynyt kuningaskunta olisi voinut olla oikeutettu perusteltuun luottamukseen. Komission mahdollinen toimimattomuus ei

19 — Asiassa 286/85, McDermott ja Cotter, 24.3.1987 annetun tuomion (Kok. 1987, s. 1453, 16 kohta) mukaan direktiivin 4 artiklan 1 kohdan sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellolla on välitön oikeusvaikutus.

voi sellaisenaan olla peruste tuomion ajallisten vaikutusten rajoittamiseksi. Taloudelliset seuraukset eivät myöskään voi sellaisinaan olla peruste tuomion ajallisten vaikutusten rajoittamiseksi.

34. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuimen säädöksen tulkinnan vaikutukset eivät rajoitu pelkästään aikaan tuomion antamisen jälkeen. Tuomioistuimen suorittamalla säädöksen tulkinnalla vahvistetaan vain, miten säädös on ymmärrettävä ja miten se koko ajan olisi pitänyt ymmärtää säädöksen voimaantulosta alkaen. Ainoastaan yhteisöjen tuomioistuin voi päättää tuomionsa ajallisten vaikutusten rajoittamisesta, [20] mutta tämä voi tapahtua vain poikkeuksellisesti yleisen oikeusvarmuuden periaatteen soveltamisen vuoksi. [21] Asiaa lähemmin tarkastellessaan yhteisöjen tuomioistuin korostaa sitä, merkitseekö ratkaisu yhteisön oikeuden kehittämistä [22], ja sitä, onko kohtuullisesti voitu olettaa yhteisön toimielimen toiminnan tai sen antamien selitysten perusteella, että kysymyksessä ei ole yhteisön oikeuden rikkominen, [23] samoin kuin yhteisöjen tuomioistuin painottaa erityisesti tosiasiallisia seuraamuksia päätöksestä jättää rajoittamatta tuomion ajalliset vaikutukset. [24]

35. Tuomion taloudelliset vaikutukset jäsenvaltiolle eivät voi sellaisenaan olla perusteena tällaiselle rajoitukselle. [25]

36. Komission toimimattomuus Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisten direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaisen ilmoituksen suhteen ei myöskään ole riittävä perusta tällaiselle. [26] Yksityisten oikeudet yhteisön oikeuden perusteella ovat riippuvaisia säädösten sisällöstä eivätkä komission toiminnasta. Komission harkintavalta perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen menettelyn aloittamiseen [27] täytyy koskea myös sellaista ilmoittamismenettelyä kuin direktiivissä on säädetty.

20 — Ks. esimerkiksi asia 24/86, Blaizot, tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 379), asia C-262/88, Barber, tuomio 17.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1889) ja asia C-228/92, Roquette Frères, tuomio 26.4.1994 (Kok. 1994, s. I-1445).

21 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 20 mainitut asiat Blaizot, tuomion 28 kohta ja Barber, tuomion 41 kohta.

22 — Ks. esim. em. asia Blaizot, tuomion 31 kohta.

23 — Ks. esim. asia 43/75, Defrenne, tuomio 8.4.1976 (Kok. 1976, s. 455, 72 ja 73 kohta), edellä alaviitteessä 20 mainittu asia Blaizot, tuomion 32 ja 33 kohta; em. asia Barber, 43 kohta ja asia C-163/90, Legros ym., tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4625, 31, 32 ja 33 kohta).

24 — Ks. edellä alaviitteessä 23 mainitun tuomion Defrenne 74 kohta ja alaviitteessä 20 mainitun tuomion Blaizot 34 kohta.

25 — Ks. esim. asia C-200/90, Dansk Denkavit ja Poulsen Trading, tuomio 31.3.1992 (Kok. 1992, s. I-2217, 20, 21 ja 22 kohta).

26 — Tällainen ilmoitus on ainakin ilmaus Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisten käsityksestä direktiivin 79/7/ETY soveltamisalasta.

27 — Ks. esim. asia C-87/89, Sonito ym., tuomio 17.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1981, 6 kohta).

37. Yhteisöjen tuomioistuimen direktiivin 7 artiklan 1 kohtaa koskeva myöhempi oikeuskäytäntö poistaa joka tapauksessa kaiken perustellun luottamuksen, joka jäsenvaltioilla on voinut olla. [28]

38. Siten ei ole perusteita rajoittaa tuomion ajallisia vaikutuksia, ja ehdotan, että kolmanteen kysymykseen vastataan, ettei esillä olevassa asiassa tuomion ajallisia vaikutuksia ole syytä rajata, ja siten sellaisetkin henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastaavaa vaatimusta ennen tuomion antamista, voivat vedota direktiivin välittömään oikeusvaikutukseen tuomiota edeltävältä ajalta ja vaatia vahingonkorvausta.

Ratkaisuehdotus

39. Näillä perusteilla ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa High Court of Justice, Queen's Bench Divisionin 5.5.1994 esittämään ennakkoratkaisupyyntöön seuraavasti:

1) Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sellainen National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989:n, Statutory Instrument nro 419, 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä, jossa vapautetaan tietyt henkilöryhmät ja erityisesti tietyt iäkkäät henkilöt lääkekulujen maksamisesta, kuuluu direktiivin soveltamisalaan.

28 — Mitä tulee myöhemmän oikeuskäytännön merkityksellisyyteen, tältä osin voidaan tehdä seuraavat viittaukset: asia 69/80, Worringham ja Humphreys, tuomio 11.3.1981 (Kok. 1981, s. 767, 33 kohta), yhdistetyt asiat 142/80 ja 143/80, Essevi ja Salengo, tuomio 27.5.1981 (Kok. 1981, s. 1413, 34 kohta) ja edellä alaviitteessä 25 mainittu tuomio Dansk Denkavit ja Poulsen Trading, 21 kohta.

2) Direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että poikkeusta ei voida soveltaa National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989:n, Statutory Instrument nro 419, 6 pykälän 1 momentin mukaiseen järjestelmään.

3) Tuomion ajallisia vaikutuksia ei ole syytä rajoittaa, joten myös sellaiset henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastavaa vaatimusta ennen tuomion antamista, voivat vedota direktiivin 79/7/ETY välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia vahingonkorvausta tuomiota edeltävältä ajalta.